

fantia sacras litteras nosti, (id est, Testamentum vetus; nam cum esset infans Timotheus, nondum exstabat Testamentum novum, ut patet, et adversarii admittunt) quae te possunt instruere ad salutem per Fidem, quae est in Christo Jesu (1). Ubi Apostolus paucis verbis tribuit Scripturam Testamenti veteris id totum, quod paulo post multis verbis tribuit omni Scripturam. Et ne Timotheus de eo dubitaret, probat Apostolus, subjungens: *Omnis Scriptura divinitus inspirata etc.*

Neque obstat quod Kemnitijs objicit, non inveniri in quolibet libro has omnes utilitates: nam falsum est non inveniri. Nulla est enim pars Scripturae brevior epistola secunda Joannis, et tamen in ea videmus praedicari, Christum esse verum Dei Filium, quod est dogma Fidei. Item videmus praedicari, ut diligamus alterutrum, quae est doctrina morum. Praeterea videmus aperte in ea scribi, esse Antichristos eos, qui dicunt, Christum non venisse in carne, quod pertinet ad haereticos refellendos. Postremo videmus reprehendi eos, qui dicunt haereticis Ave, quod ad correctionem morum pertinet.

Jam vero illud *utilis est* quantumvis à Kemnitijs torqueatur, nunquam tamen significabit sufficiens est. Ipse enim utcumque probat, non deduci ex ea voce, quod Scriptura non sit sufficiens: sed nec deducitur, quod sit sufficiens, quod ei probandum erat. Sive enim dicas: *Scriptura utilis est ad hoc*, sive *hunc habet usum*, sive *ad hoc refertur et ordinatur*, sive quidlibet aliud simile, nunquam tamen significabis eam solum sufficere. Sicut etiam qui dicit, cibis utilis est ad nutriendum hominem, dicit quidem cibum ad hoc esse institutum, ut nutriat, sed non dicit sufficere solum cibum: nam si calor naturalis deficiat, aut aliquid instrumentum corporis ad nutritionem necessarium, cibis non nutriat. Itaque Apostolus non dicit, solum Scripturam sufficere ad docendam, arguendum etc. proinde ad hominem perficiendum et absolvendum: sed tamen ad haec omnia prodesse et juvare.

Et quamvis ipse idem Apostolus non dicat, *non sufficere*, tamen id colligimus ex alijs ejus locis: ut ex illo I. Cor. XI. *Cetera cum venero, disponam*. Et II. Thess. II. *Tenete Traditiones, sive per sermonem, sive per Epi-*

stolam, etc. (2). Ex hoc etiam loco, licet non colligatur Paulum dixisse, *Scripturam non sufficere*; colligitur tamen evidenter eum non dixisse, *Scripturam solum sufficere*, quia ipse tribuit has laudes cuilibet operi canonico, et scimus ex confessione etiam adversariorum, non sufficere quodlibet opus canonicum, quia tunc alia essent superflua.

Argumentum Tertium ex locis, in quibus damnantur Traditiones. Marci VII. *In vanum colunt me docentes praecipua et doctrinas hominum*. Matth. XV. *Irritum fecistis mandatum Dei propter Traditionem vestram*. Galat. I. *Emulator existens patrum meorum Traditionum*. Coloss. II. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, et inanem fallaciam secundam Traditionem hominum*. I. Timoth. I. *Neque intenderent fabulis Judaicis, etc.* I. Petr. I. *Redempti estis de vana vestra conversatione patrum Traditionis* (3). Hic damnantur Traditiones, quas Judaei iactabant se per manus accepisse a Mose et Prophetis; ergo similiter damnatae esse intelliguntur Traditiones, quas nos dicimus a Christo, et Apostolis ad nos devenisse per manus Patrum.

Respondeo: Christum et Apostolos non reprehendere Traditiones, quas acceperant Judaei a Mose et Prophetis, quarum una erat de ipsis libris canonicis, qui essent veri, et qui non essent; sed Traditiones quas acceperant a quibusdam recentioribus, quarum aliquae inanes, aliquae perniciosae erant, et contra Scripturas. Nam nec Christus aut Apostoli unquam vocant eas Traditiones Mosis et Prophetarum: et aperte dicunt se loqui de illis, quae cum Scripturis pugnant. Et praeterea Patres veteres explicaverunt diserte quis fuerit auctor Traditionum, quas Christus et Apostoli reprehendunt.

Irenaeus lib. IV, cap. 25 et 26, disputat contra veteres haereticos, qui putabant nomine Traditionum a Christo et Apostolis reprehensarum intelligi Legem Mosis, et docet, non Mosis Legem, sed recentiorum seniorum Traditiones Legem corruptumpentes a Christo et Apostolis reprehendi. Epiphanius in her. Prol. docet Traditiones Judaeorum fuisse quatuor expositiones librorum sacrorum. Primam Mosis, et eam non reprehendit. Secundam R. Akibam. Tertiam R. Juda. Et quartam filiorum Asamonei, atque has esse, quae reprehenduntur a Domino.

(1) II. Timoth. III, 15. — (2) I. Cor. XI, 34; II. Thessal. II, 14. — (3) Marc. VII, 7; Matth. XV, 3; Galat. I, 14; Coloss. II, 8; I. Timoth. I, 4; 4. Petr. I, 18.

Hieronymus in cap. VIII Isaiae, et in cap. III. epist. ad Tit. et in epist. ad Algasiam, quæst. 10, docet Traditiones Judaicas, quas Dominus reprehendit, initium habuisse a Sammai, Killel, Achiba, et quibusdam alijs, qui paulo ante ortum Salvatoris exsisterant, et Legem non tam exposuerant, quam corruperant; quas Traditiones ipsi *διδασκαλίας* vocant. De quibus exstat in jure civili constitutio quaedam Justiniani, quae est 146. Novel. in hæc verba: « Quae deuterosis, quasi secundaria Traditio ab ipsis dicitur, in universum interdicimus, ut quæ sacris Libris comprehensa non sit, neque desuper tradita per Prophetas, sed excerpta quaedam virorum contineat, qui terrena duntaxat loquuntur, nec quidquam divini in se habeant numinis. » Porro ex his fontibus descendunt fabulae, quæ nunc sunt in Thalmud, et in omnibus libris fere Rabbinorum. Sed nihil hæc ad Traditiones nostras, quæ Christum et Apostolos auctores habent, et Scripturis divinis consonæ sunt.

CAPUT XI.

Solvuntur objectiones ex Patribus.

Nunc ad ea testimonia, quæ ex Patribus adferunt, respondendum est. Kemnitijs igitur primo producit Irenaeum lib. III, cap. 1, ubi sic loquitur: « Non enim per alios, inquit, dispositionem salutis cognovimus, quam per eos, per quos Evangelium pervenit ad nos: quod quidem tunc præconiaverunt, postea vero per Dei voluntatem in Scripturis nobis tradiderunt, fundamentum et columnam Fidei nostræ futurum. » Eadem igitur, inquit Kemnitijs, scripserunt omnia Apostoli, quæ prædicarunt viva voce.

Respondeo: Irenaeum non dicere nihil aliud Apostolos prædicavisse, quam quod scripserunt: sed solum scripsisse Evangelium, quod antea prædicaverant, quod est verum, et non contra nos. Sed, etsi diceret Irenaeus, Apostolos omnia scripsisse quæ prædicaverunt, nihil diceret adversus sententiam nostram. Sunt enim duo diligenter notanda, tum ad hunc locum Irenæi, tum

ad alia multa aliorum Veterum intelligentia.

Primum est, quædam in doctrina Christiana tam Fidei, quam morum, esse simpliciter omnibus necessaria ad salutem, qualis est notitia articulorum Symboli Apostolici: item cognitio decem præceptorum, et nonnullorum Sacramentorum. Cætera non ita necessaria sunt, ut sine eorum explicita notitia et Fide et professione homo salvari non possit, modo promptam habeat voluntatem ea suscipiendi, et credendi, quando sibi fuerint legitime per Ecclesiam proposita?

Hæc distinctio ex eo colligitur, quod sine notitia, et Fide mysteriorum primi generis, nemo adultus admittit ad Baptismum: sine notitia autem, et Fide saltem explicita posteriorum ordinarie admittuntur: quod Act. II, post unum Petri sermonem, quod ducerat præcipua capita Fidei de Christo, baptizati sunt uno die homines ad tria millia, qui sine dubio nihil aliud noverant, nisi illa necessaria, et ideo subditur, quod post Baptismum erant perseverantes in doctrina Apostolorum, id est, discabant quæ nondum audierant de mysteriis Christianis. Sic Paulus cum Thessalonicenses in numero Sanctorum habere, et Fidem atque charitatem eorum miris laudibus extolleret, tamen I. Thess. III, dicit: *Orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus quæ desunt Fidei vestre* (1).

Nota Secundo, ea quæ sunt simpliciter necessaria, Apostolos consuevisse omnibus prædicare: aliorum autem non omnia omnibus, sed quaedam omnibus, quæ nimirum omnibus utilia erant, quædam solis Prelatis, Episcopis, et Presbyteris, ut de ratione gubernandæ Ecclesiæ, de Sacramentis administrandis, de refellendis hæreticis etc. sicut etiam modo alia disputantur in scholis inter doctos, alia explicantur in concione populari. Sic Act. XX, Apostolus seorsim instruit Episcopos Asiæ. Sic I. Cor. II, sapientiam loquitur inter perfectos. Sic II. Tim. II. *Hæc, inquit, commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere* (2). Sic Irenaeus lib. IV, cap. 43, dicit, Apostolos cum Episcopatu tradidisse successoribus charisma scientiæ.

His notatis, dico: illa omnia scripta esse ab Apostolis, quæ sunt omnibus necessaria, et quæ ipsi palam omnibus vulgo prædicaverant: alia autem non omnia scripta esse.

(1) I. Thessal. III, 10. — (2) II. Tim. II, 2.

Cum igitur Irenæus ait, Apostolos scripsisse quæ prædicaverant in Mundo, verum est, et non contra Traditiones, quia non prædicaverunt populis omnia, sed solum ea quæ illis necessaria, vel utilia erant, cætera seorsim perfectioribus tradiderunt.

Secundo profert Origenem in cap. III, ad Rom. in Matth. hom. 23. in Ezechiel. homil. 7. in Hier. hom. 1, ubi dicit, oportere nos de rebus divinis non loqui ex proprio sensu, sed omnia confirmare Scripturæ testimoniis: «Necesse nobis est, inquit, Scripturas sanctas in testimonium vocare. Sensus quippe nostri, et enarrationes sine his testibus non habent fidem.» Respondeo: loquitur Origenes de obscurissimis questionibus, quales ut plurimum non sunt illæ, quæ testimonium habent Traditionis in tota Ecclesia receptæ. Aliqui enim discrete asserit Origenes hom. 5. in Num. plurima in Ecclesia servari, et ab omnibus necessario servanda esse, cum nulla exstent de illis testimonia.

Tertio producit in testem Constantinum Imperatorem, qui in Concilio Nicæno, teste Theodoro lib. I, cap. 7, sic ait: «Evangelici et Apostolici libri, necnon antiquorum Prophetarum oracula plane instrunt nos sensu numinis. Proinde hostili posita discordia, sumamus ex verbis divinitus inspiratis questionum explanationes.» Respondeo: non esse hoc testimonium tanti faciendum, quanti Calvinus et Kemnitius illud faciunt. Erat enim Constantinus Magnus Imperator, sed non magnus Ecclesiæ Doctor, præsertim cum secundum opinionem novorum hæreticorum et antiquorum Arianorum, Constantinus eo tempore nondum fuerit baptizatus, et proinde non noverit arcana religionis.

Sed admissa auctoritate Constantini, dico: eorum omnium dogmatum, quæ ad naturam Dei pertinent, exstare in Scripturis testimonia, et posse nos circa ea dogmata ea plene et plane instrui ex Scripturis, si eas recte intelligamus; verumtamen sensum Scripturarum pendere ex Traditione Ecclesiæ non scripta. Quocirca Theodoretus, qui lib. I, c. 7, narraverat hanc orationem Constantini, idem cap. 8, refert, prolatas fuisse utrinque Scripturas, et cum ex iis non convincerentur Arianis, eo quod easdem Scripturas aliter exponerent, quam Catholici, damnatos eos fuisse ex sermonibus non scriptis, pie tamen intellectis; cui damnationi Constantinum assensum esse, nemo unquam dubitavit.

Profert quarto Athanasium, qui in Orat.

cont. Gent. in ipso initio: «Sufficiens per se, inquit, sacra ac divinitus inspirata Scripturæ ad omnem instructionem veritatis.» Respondeo: illud *Omnem* de suo adiecit Kemnitius: nam Athanasius non habet, nisi ad *veritatis indicationem*. Loquitur enim ibi, non de omnibus dogmatibus, sed solum de duobus, quæ sunt argumenta duorum librorum, quos ad Macarium scribit; videlicet, quod idola non sint Dei, et quod Christus sit verus Deus et similiter homo, quæ duo habent in Scripturis expressa testimonia. Præterea Athanasius ibidem addit, Scripturas quidem sufficere ad indicationem veritatis horum duorum dogmatum; tamen non sine explicatione sanctorum Patrum, quorum libri cum non facile ab omnibus haberi possint, dicit se velle scribere de his rebus, quid a majoribus ipse didicerit.

Profert quinto Basilium in Serm. de Fid. confess. ubi sic loquitur: «Infidelitatis argumentum fuerit, et signum superbiae certissimum, si quis eorum, quæ scripta sunt, aliquid velit rejicere, aut eorum, quæ non scripta, introducere.» Et similia habet in Summ. moral. 72, cap. 1 et Summa 80, c. 22. Respondeo: Loquitur Basilium de iis, qui addunt ad Scripturæ dogmata aliqua alia contraria et aliena, Scripturisque repugnantia. Nam in eodem Sermone de confessione Fidei dicit, se contra hæreticos disputantem sæpe usum esse sermonibus non scriptis; tamen cum Scripturis consentientibus; et Apostolum quoque non solum ex Scripturis, sed etiam ex Philosophis testimonia accepisse, quando illa non erant contraria Scripturis. Addo etiam, de iis quoque Basilium loqui, qui non contenti vocibus scriptis, ex proprio capite inveniunt alias. Id enim superbiae signum est certissimum. Itaque agit de Traditionibus, quæ excogitantur a privatis hominibus, non de iis, quas ab Apostolis Ecclesiæ per successiones Episcoporum accepit.

Alium locum affert ex epist. 80, ubi Basilium ait: «Non putamus æquum esse, ut quæ apud ipsos obtinuit consuetudo, pro lege et canone habeatur rectæ doctrinæ. Stemus itaque arbitrati a Deo inspirata Scripturæ.» Respondeo: omisit Kemnitius verba, quæ erant in medio, et contra illum faciebant. Erat enim tunc quæstio, an dicendum esset, esse in Deo tres hypostases, et unam naturam. Aliqui dicebant, non esse sic dicendum, et proferebant pro argumento

consuetudinem suæ regionis, ubi talibus verbis nemo uteretur. Quibus respondet Basilium, qui contrarium sentiebat, in aliis regionibus esse consuetudinem ut dicerent in Deo tres hypostases, et unam naturam; et ideo si nollet ipsi acquiescere huic consuetudini, non esse etiam æquum, ut ipsi suam aliam consuetudinem vellent esse regulam, sed starent utrique iudicio Scripturæ, quam nemo rejicere potest. Hic igitur vides, non agi de Traditione in tota Ecclesia recepta, sed de particularibus consuetudinibus. Deinde Basilium ideo provocasse a consuetudine ad Scripturas, quia ex consuetudinibus contrariis nihil certi statui poterat.

Sexto profert Chrysostomum hom. 1. in Matth. hom. 3. in II ad Thessal. et hom. 43. in Genes. ubi Chrysostomus dicit, Scripturam esse utilem, et claram in rebus necessariis. Sed quorsum hæc? Deinde profert ejusdem testimonium ex hom. 49. in Matth. ubi exponens illud cap. XXIV. *Tunc qui in Judæa sunt fugiant ad montes (†)*; dicit, tempore hæresum non esse ullam rationem inveniendi veritatis, nisi lectionem Scripturarum. Sed hoc testimonium non est Chrysostomi, sed Auctoris operis imperfecti, qui vel fuit Arianus, vel certe opus ejus ab Arianis multis in locis depravatum est. Nam hom. 48, hæreticos vocat homousianos, et hom. 49, contra eosdem fere semper loquitur, et propterea totus hic locus tanquam ab Arianis insertus, et quibusdam codicibus nuper emendatis sublatus est. Aliud profert testimonium Chrysostomi ex hom. in Psal. XCV. circa finem: «Si quid dicitur absque Scriptura, auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens, nunc hæsitans: verum ubi ex Scriptura divinæ vocis prodit testimonium, et loquentis sermonem, et audientis animum confirmat.»

Respondeo: cum in verbis immediate præcedentibus Chrysostomus dixerit: «Neque enim oportet quidquam dicere sine testibus, solaque animi cogitatione» (intelligere debemus, eundem, cum continuo subiungit): «Si quid dicitur absque Scriptura» subintelligi voluisse, sed sola animi cogitatione. Itaque sensus verborum ejus is est, ut si quid dicitur ex propria inventione, non ita facile persuadeatur, atque fiet, si quod

dicitur Scripturæ testimonio confirmari possit.

Aliud profert ejusdem ex homil. 43. in II. epistol. ad Corinth. «Cum habeamus omnium exactissimam trutinam, gnomonem, et regulam, divinarum legum assertionem, oro vos omnes, ut relinquatis, quid huic, vel illi videatur, et de his a Scripturis hæc omnia inquire.» Respondeo: non loquitur de dogmatibus Fidei, aut morum obscuris, sed de opinione carnalium, qui anteponunt opes paupertati, cum Scripturæ apertissime doceant, paupertatem esse longe utiliorem ad salutem. Itaque Chrysostomus nihil hic aliud dicit, quam magis credendum esse Scripturis in hac parte, quam hominum opinioni.

Ultimo profert ejusdem Chrysostomi testimonium ex Commentar. in cap. XXII Matth. «Quidquid quæritur ad salutem, totum jam impletum est in Scripturis.» Respondeo: loquitur Chrysostomus de remediis vitiorum, ac docet, nullum esse vitium, ad quod sanandum non inveniatur in Scriptura aliquid remedium. Quod etiam docet Basilium Orat. in I. Psal. Sed quid hæc valent contra traditiones?

Septimo profert Epiphanium, qui heresi 61. ait: «Nos uniuscujusque quæstionis inventionem non ex propriis ratiocinationibus dicere possumus, sed ex Scripturarum consequentia.» Respondeo: non dicit Epiphanium, ex Scripturarum consequentia solum: alibi autem clarissime dicit, ut supra ostendimus, non omnia a Scriptura accipi posse, et ideo necessariam esse Traditionem.

Octavo profert Cyrillum, qui lib. De recta Fide ad Regin. sic ait: «Necessarium nobis est, divinas sequi litteras, et in nullo ab earum præscripto discedere.» Respondeo: non dicit, non licere aliquid dicere, quod in Scripturis non habeatur; sed non licere contra Scripturas dicere. Hoc enim est non discedere a præscripto Scripturarum, quod quidem et nos libenter amplectimur; nec enim Traditiones cum Scriptura pugnantes unquam defendimus.

Item profert illud ejusdem ex hom. 5. in Levit. «Ego puto, in hoc biduo, duo Testamenta posse intelligi, in quibus liceat omne verbum, quod ad Deum pertinet, requiri, et discuti, atque ex ipsis omnem rerum scientiam capi. Si quid autem superfluerit, quod

(†) Matth. XXIV, 16.

non Scriptura divina decernat, nullam aliam debere tertiam Scripturam ad auctoritatem scientiæ suscipi. » Respondeo primo : homilias illas in Leviticum non esse B. Cyrilli, sed Origenis, vel nescio cuius alterius, qui passim litteram destruit, ut mysticos sensus ex capite suo statuat. Proinde homilias illas non esse magnæ auctoritatis. Adde, quod in eo ipso loco auctor homilias non excludit verbum Dei non scriptum, sed solum tertiam Scripturam, id est, humanam Scripturam, quæ se pro divina venditare velit.

Profert nono Theophylum lib. II. Paschali; qui sic ait : « Diabolici spiritus est, aliquid extra Scripturarum sacrarum auctoritatem putare divinum. » Respondeo : loquitur de libris apocryphis, qui pro divinis a quibusdam supponebantur. Ineptum autem est, ne quod gravius dicam, quæ de una re dicuntur, torquere ad aliam.

Profert decimo Appollinarem, qui apud Eusebium lib. V hist. cap. 43. dicit, se longo tempore distulisse scribere contra Montani heresim, ne videretur quibusdam aliquid addere Evangelico Dei verbo. Respondeo primo : ista verba non in omnibus codicibus inveniri. Secundo, non dicere eum auctorem, Evangelico verbo scripto. Tertio, intelligere additionem novi dogmatis contrarii : nam ibidem accusat Montanum, quod non servaverit doctrinam, quam Ecclesia ex Traditione, et successione Episcoporum ab Apostolis acceperat.

Profert undecimo Tertullianum, qui lib. cont. Hermog. cap. 22. « Adoro, inquit, Scripturam plenitudinem. Scriptum esse, doceat Hermogenis officina. Si non est Scriptum, timeat vae illud, adjucentibus, vel detrahentibus destinatum. » Respondeo : loquitur Tertullianus de uno dogmate tantum, quod scilicet Deus creaverit omnia ex nihilo, non ex præjacenti materia, ut Hermogenes somniabat. Et quoniam hoc dogma apertissime continetur in Scripturis, dicit Tertullianus, se adorare Scripturam plenitudinem, quantum ad hoc dogma; et addit, Hermogenem, qui addebat ad Scripturam dogma contrarium, et repugnans ipsi Scripturæ, incidere in illam maledictionem, qua prohibemur nihil addere, aut detrahere Scripturæ, ita ut veritas ejus immutetur.

Profert duodecimo Cyprianum, qui sic loquitur in epist. ad Pompejum : « Unde est,

inquit, ista traditio? utrumne de Dominica et Evangelica auctoritate descendens; an de Apostolorum mandatis atque epistolis veniens? Ea enim facienda esse, quæ scripta sunt, testatur Deus, et proponit ad Jesum Nave dicens : Non recedet liber legis hujus ex ore tuo. Si ergo aut in Evangelio præcipitur, aut in Apostolorum epistolis aut actis continetur, observetur hæc sancta Traditio, etc. » Respondeo Cyprianum hæc scripsisse, cum errorem suum tueri vellet, et ideo non mirum, si more errantium tunc ratiocinaretur. Quare S. Augustinus lib. V Cont. Donatist. cap. 23. et seq. hanc epistolam merito refellit. Præterea etsi Cyprianus unam Traditionem de Baptismo rejiciebat, quia contra Scripturas esse putabat : tamen non propterea rejici volebat alias; quæ etsi in Scripturis non sint, tamen cum Scriptura non pugnant.

Decimotertio profert illud celebre dictum Hieronymi in cap. I epist. ad Titum : « Sine auctoritate Scripturarum garrulitas non haberet Fidem. » Et illud in cap. XXIII Matth. Quod « de Scripturis auctoritatem non habet, eadem facilitate continentur, quæ probatur. » Et illud in cap. I Aggæi. « Quæ absque auctoritate et testimoniis Scripturarum, quasi Traditione Apostolica sponte periunt, atque confingunt, percussit gladius Dei. » Denique illud ex Commentar. in Psal. LXXXVI in illud : *Dominus narrabit in Scripturis populorum, et principum, horum qui fuerunt in ea* (1). « Videte, inquit, quid dicat, qui fuerunt, non qui sunt, ut exceptis Apostolis, quodcumque postea aliud dicitur, abscindatur, non habeat auctoritatem. »

Respondeo ad primum, depravatam esse locum a Kemnitio. Sic enim Hieronymus habet : « Sine auctoritate Scripturarum garrulitas non habet fidem, nisi viderentur perversam doctrinam, etiam divinis testimoniis roborare. » Non ergo vocat garrulitatem quod profertur extra Scripturam, sed dicit, homines garrulos non invenire fidem apud illos, nisi suos errores Scripturis confirmare nitantur; quod maxime quadrat in hæreticos. Ad secundum dico : illud etiam non fideliter citatum : nam Hieronymus non dixit universaliter, quod de Scripturis auctoritatem non habet etc. Sed loquens de particulari quadam sententia, qua quidam nitebantur ex libro apocrypho probare, Zacha-

riam, quem Judæi occiderunt inter templum et altare, fuisse Zachariam patrem Joannis Baptistæ; ait : « Hoc quia de Scripturis auctoritatem non habet, eadem facilitate continentur qua probatur. » Et sensus est, quia hæc sententia probatur ex libro apocrypho, non ex canonico, facile continentur. Ad tertium patet solutio : solum enim agit contra illos, qui confingunt aliquid, et tamen videri volunt suum figmentum Apostolicam Traditionem esse. Ad ultimum dico : rejicere eo loco Hieronymum ea, quæ sunt aliena a doctrina Apostolica, id est, contraria et repugnantis Scripturis.

Ultimo profertur Augustini testimonia. Ac primum illud ex lib. II de doctr. Christ. c. 9. « In his, inquit, quæ aperte in Scripturis posita sunt, inveniantur illa omnia, quæ continent Fidem, moresque vivendi. » Respondeo : loquitur de illis dogmatibus, quæ necessaria sunt omnibus simpliciter, qualia sunt quæ habentur in Symbolo Apostolico, et in Decalogo. Ideo idem Augustinus lib. II. De peccatorum meritis et remis. cap. ult. « Credo, inquit, quod etiam hinc divinorum eloquiorum clarissima auctoritas esset, si homo sine dispendio promissæ salutis ignorare non posset. » At præter ea multa sunt alia quæ sola Traditione habentur, ut supra ostendimus ex multis locis Augustini.

Item secundo illud ex lib. III cont. litteras Petiliani cap. 6. Si quis « sive de Christo, sive de ejus Ecclesia, sive de quacumque alia re, quæ pertinet ad Fidem, vitamque vestram, non dicam nos, sed quod Paulus, adjeit : *Si Angelus de celo vobis annuntiaverit, præterquam quod in Scripturis legalibus et Evangelicis accepistis, anathema sit.* » Respondeo : jam supra ostendimus ex Augustino Tract. 98 in Joan. illud *Præterquam significare contra quam.*

Tertio, profert loca quadam ex lib. XIX de Civit. Dei, cap. 18. Tractat. 2. ex epist. 163. ex lib. De pastorib. cap. 14. et lib. IV Confess. cap. 5. sed in his locis nihil est prorsus contra Traditiones : solum enim dicit B. Augustin. ex Scripturis probanda esse dogmata, quando testimonia Scripturæ habentur; et credendum esse Scripturæ; nihil esse dicendum contra Scripturas, et similia quæ sunt verissima, sed frustra adferuntur contra Traditiones, vel pro Scripturæ sufficientia, cum nullo verbo tale aliquid Augustinus in illis locis indicaverit.

Quarto, illud profert ex lib. De bono viduit. cap. 1. « Quid amplius te doceam, quam id, quod apud Apostolum legitimus? Sancta enim Scriptura nostræ doctrinæ regulam figit, ne audeamus sapere plus quam oportet. Non sit ergo mihi aliud te docere, nisi verba tibi doctoris exponere. » Respondeo : loquitur Augustin. non de omni dogmate sed solum de professione viduitatis, quod quale bonum esset, satis exposuerat Apostolus I. Cor. VII. et ideo dicit Augustinus, satis sibi esse, si exponat verba Apostoli. Quod autem generaliter Augustinus ponit : « Scriptura nostræ doctrinæ regulam figit, ne audeamus sapere plus quam oportet »; contra illos dictum est, qui ex proprio judicio fingunt novas doctrinas, quæ Scripturis consonæ non sunt.

Quinto, illud ex lib. III cont. Maximin. c. 14. « Sed nunc nec ego Nicænum, nec tu debes Ariminense, tanquam præjudicaturus proferre Concilium. Nec ego hujus auctoritate, nec tu illius detineris : Scripturarum auctoritatibus, non quorumque propriis, sed utrisque communibus testibus, res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione concertet. » Item in Psal. LVII. super illud *Athenienses sunt peccatores etc.* « Auferantur de medio chartæ nostræ, procedat in medium codex Dei, audi Christum dicentem, audi veritatem loquentem. » Similia habentur lib. De unit. Eccles. cap. 3. 6. 10 et 16.

Respondeo : videri quidem in his locis dici aliquid contra Concilia, sed non contra Traditiones : at nec contra Concilia aliquid ab Augustino doceri, facile possumus ostendere. Nam certum est, Augustinum non voluisse removeri Concilia ab his disputationibus, et solas Scripturas recipi, quod non crederet maximam esse legitimum Conciliorum auctoritatem, sed duplici de causa. Primo, ut expeditius ageret; si enim voluisset ex Concilio argumentum sumere, debuisset prius probare, Concilia esse recipienda, quod nimis longum erat. Et hæc ratio præcipue locum habebat contra Arianos, qui nullo modo admitterent Concilium Nicænum. Altera ratio est, quia in illis questionibus, quæ tunc erant, exstant in Scriptura clarissima testimonia, quæ sine dubio atpenodenda sunt omnibus Conciliorum testimoniis. Et hæc ratio præcipue locum habet contra Donatistas in questione de Ecclesia. Alioquin idem Augustinus in epist. 118, 162, 165, 166 et

(1) Psalm. LXXXVI, 6.

in lib. de Baptismo, sæpe urget Concilia et Traditiones; imo etiam responsa Pontificum, et Imperatorum.

Sexto, proferunt illud ex lib. II De peccator. mer. et remiss. cap. 36. « Ubi de re obscurissima disputatur, non adjuvantibus divinarum Scripturarum certis clarisque documentis, cohibere se debet humana præsumptio, nihil faciens in alteram partem declinando. » Respondeo : loquitur de questionibus obscurissimis, qualem esse putabat ipse de origine animarum, ad quas definiendas non suppetunt ulla firma testimonia, sed solum conjecturæ aliquæ ex divinis Litteris. At nihil hoc ad Traditiones, quæ totius Ecclesiæ et omni Veterum consensu firmantur: quod argumentum gravissimum esse passim docet Augustinus, et præsertim lib. I Cont. Crescon. cap. 33. ubi dicit, Scripturæ veritatem a nobis teneri, quando facimus quod universæ Ecclesiæ placet, etiamsi nihil de ea scriptum legamus.

Septimo, illud ex lib. De catechizandis rudibus, cap. 3. 6. ubi docet Augustinus, proponendam Catechumenis summam brevem doctrinam ex Scripturis, quam cum illi credere se dicent, et velle observare promittent baptizandi sunt. Hinc enim efficere vult Kemnitius, sufficere Christiano, quæ habentur in Scripturis. Respondeo : id quidem sufficere, ut quis possit baptizari, non autem sufficere Ecclesiæ Dei absolute. Alioqui etiam possemus concludere, sufficere Ecclesiæ Symbolum Apostolorum, et reliqua omnia esse superflua.

Hæc sunt ergo testimonia Veterum ab hæreticis citata, in quibus tria notanda sunt: unum, duplo esse plura ea, quæ nos civimus in contrarium: alterum, nostra testimonia expresse docere de Traditionibus non scriptis recipiendis, adeo ut hæretici cum id negare non possent, passim verterentur ad blasphemias. Testimonia autem ab eis adducta, non proprie ad Traditiones pertinent, sed per malas consequentias eo tandem ab adversariis detorqueri. Postremum est, adversarios evidentia testimoniorum convictos, aliquando fateri, a quibusdam Patribus Traditiones esse defensas: nos autem adigi non posse, ut admittamus, ab ullo Patrum oppugnatas Traditiones fuisse.

CAPUT XV.

Solvuntur rationes adversariorum.

Superest tertium genus argumentorum, quod ducitur a ratione. Igitur prima ratio est, quia videtur impossibile, potuisse conservari Traditiones non scriptas; cum plurima semper fuerint impedimenta, oblivio, imperitia, negligentia, perversitas, quæ nunquam desunt in genere humano. Ex quo etiam factum esse videmus, ut dogmata Lycurgi, Pythagoræ, et similia, qui docebant et non scribebant, penitus interierint.

Respondeo : non solum non esse impossibile Traditiones conservari, sed etiam esse impossibile non conservari : nam cura ista non incumbit præcipue hominibus, sed Deo qui Ecclesiam regit. Sicut ergo Deus conservavit veram Ecclesiam usque ad hanc diem contra tot persecutiones Imperatorum, Philosophorum, Judæorum, hæreticorum : et sicut potuit conservare Traditiones ab Adam usque ad Mosen per duo annorum millia; et deinde Scripturas a Mose usque ad hoc tempus per tria millia annorum et amplius, ita potuit sine dubio conservare Traditiones a Christo usque ad nos per 1500 annos, præsertim cum præter Dei providentiam, quæ est præcipua causa, sint aliæ quatuor causæ adjuvantes.

Prima est Scriptura. Etsi enim non sint scriptæ Traditiones in divinis Litteris, sunt tamen scriptæ in monumentis Veterum, et in libris Ecclesiasticis.

Secunda est, usus continuus : pleræque enim Traditiones sunt in continua observatione, ut ritus Sacramentorum administrandorum, dies festi, jejuniorum tempora, celebratio Missæ, et officiorum divinarum, et alia generis ejusdem. Ut ergo conservantur linguae vulgares, etiamsi nullæ quandoque exstant Grammaticæ, propter continuum usum, ut lingua Hebraica, quæ conservata est vulgaris in populo Dei ab Adam usque ad captivitatem Babylonis per tot millia annorum, ita etiam sine ulla Scriptura usu conservari possent ejusmodi Traditiones.

Tertia causa sunt monumenta quædam externa, quæ ad longissimum tempus durant, ut templa antiquissima, et in iis altaria, sacri fontes, memoriæ Sanctorum, cruces, imagines, libri Ecclesiastici, et similia. Bæleoli in Flandria anno 1574, narravit mihi, cum forte ad ea loca venissem, Pastor ejus loci, quod cum minister hæreticus persuasisset populo, altarium lapideorum erectionem esse novum inventum, et vix centum annorum; cœperunt cives altaria demoliri : sed cum essent in opere, adverterunt litteras quasdam antiquissimas incisas esse in uno eorum altarium, quibus notabatur annus, quo altare illud dedicatum fuerat : ex illa autem notatione intellexerunt, altare illud fuisse erectum multo ante, et ni fallor, aliquot centuriis annorum ante illud tempus, quo dixerat hæreticus altaria incœpisse. Ita lapideum monumentum hæreticum confudit, et Traditionem Ecclesiasticam conservavit.

Quarta causa est hæresis : Deus enim mirabiliter utitur hostibus Ecclesiæ ad Ecclesiam conservandam; quia enim singulis ætatibus orti sunt novi hæretici, qui diversa dogmata Ecclesiæ oppugnant, ideo etiam singulis ætatibus exstiterunt homines docti, qui ut hæreticis resisterent, diligenter investigarunt doctrinam Ecclesiæ, et Traditiones antiquas, et magna diligentia eas posteris commendarunt. Quemadmodum qui diu pacifice possidet bona sua, facile amittit instrumenta et litteras, quibus continetur unde illa bona ad eum pervenerint, et quo jure bona illa possideat : at qui semper litigat, diligentissime illa custodit, nec excidere ulla ratione patitur.

Argumentum secundum. Litteræ divinæ scriptæ sunt, ut habeamus regulam et normam Fidei, et morum, ut Augustinus docet lib. XIX de Civitate Dei, cap. 48. et lib. XI Cont. Faustum, cap. 5. at Dei perfecta sunt opera; igitur Scriptura est regula perfecta, et adæquata Fidei nostræ; igitur quidquid est in Scriptura, est de Fide; et quidquid non est in Scriptura, non est de Fide; igitur sola Scriptura est necessaria et sufficiens ad Fidem conservandam.

Respondeo ad majorem propositionem dupliciter. Primo : Scripturæ finem proprium et præcipuum non fuisse, ut esset regula Fidei, sed ut esset commonitorium

quoddam utile, ad conservandam et fovendam doctrinam ex prædicatione acceptam: Quod non sit finis præcipuus Scripturæ ut sit regula Fidei, probatur. Nam tunc confiteri deberet omnia et sola illa, quæ ex se ad fidem pertinent, sicut videmus factum esse in Symbolo, quod vere dicitur et est compositum, ut sit brevis quædam regula Fidei : at in Scripturis plurima sunt, quæ ex se non pertinent ad fidem, id est, quæ non ideo scripta sunt, quia necessario credenda erant, sed necessario creduntur, quia scripta sunt, ut patet de omnibus historiis Testamenti veteris, de multis etiam historiis Evangelii, et Actuum Apostolorum, de salutationibus Pauli in epistolis, aliisque id genus rebus.

Quod autem multa sint credenda, quæ non sunt in Scripturis, supra copiose ostensum est; igitur finis Scripturæ præcipuus non est, ut sit regula Fidei, sed ut variis documentis, exemplis, adhortationibus, nunc terrendo, nunc instruendo, nunc minando, nunc consolando adjuvet nos in hac peregrinatione. Hinc enim est, quod Scriptura non est unum opus continuum, quale esse debet regula Fidei, sed continet varia opera, historias, conciones, vaticinia, carmina, epistolæ, etc. Quem finem expressit Paulus Rom. XV : *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.* Et II Petr. I : *Justum arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione.* Et cap. III : *Hanc ecce vobis secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem,* etc. (1).

Dico secundo : Scripturam, etsi non est facta præcipue ut sit regula Fidei, esse tamen regulam Fidei, non totalem, sed partialem. Totalis enim regula Fidei est verbum Dei, sive revelatio Dei Ecclesiæ facta, quæ dividitur in duas regulas parciales, Scripturam et Traditionem. Et quidem Scriptura quia est regula, inde habet, ut quidquid continet sit necessario verum et credendum, et quidquid ei repugnat sit necessario falsum et repudiandum : quia vero non est regula totalis, sed partialis; inde illi accidit, ut non omnia mensuret, et propterea aliquid sit de Fide, quod in ipsa non continetur. Et hoc modo intelligi debent B. Augustini verba,

(1) Rom. XV. 4; II. Petr. I. 13; Ibid. III. 1.

nusquam enim dicit, Scripturam solam esse regulam, sed dicit, Scripturam esse regulam, ad quam examinari debent scripta veterum Patrum, ut ea recipiamus, quæ Scripturæ consona sunt; illa rejiciamus, quæ Scripturæ adversantur.

Argumentum tertium sumunt ex incommodo, quod secum ferunt Traditiones. Si enim aperitur hæc porta, ut dicamus esse accipienda dogmata aliqua, quæ nullo Scripturæ testimonio probari possunt, dabitur occasio multis fingendi et introducendi in Ecclesiam multa falsa sub nomine Traditionis. Nam videmus, olim etiam sanctissimos viros hoc modo fuisse deceptos. Papias enim ex Traditione fertur docuisse, Regnum Christi futurum mille annorum post resurrectionem his in terris, cui fidem habuerunt Irenæus, Tertullianus, Lactantius, alique permulti. Vide Euseb. lib. III hist. cap. 39. Præterea Irenæus lib. II, cap. 39 et 40. ex Traditione docet, Christum anno ætatis suæ quinquagesimo aut circiter passum esse: e contrario vero Tertullianus lib. Cont. Jud. cap. 5. et Clemens Alexandrinus lib. I Strom. docent, Christum anno 30. ætatis suæ esse passum, quæ omnes Traditiones falsæ sunt.

Respondeo primo: si quid valerit hoc argumentum, non solum Traditiones, sed etiam Scripturæ rejiciendæ essent. Nam multi etiam libri falsi et perniciosi ornati fuerunt olim titulo librorum canonicorum, Petri, Pauli, Bartholomæi, atque aliorum Apostolorum, ut patet ex Gelasio in Conc. 70 Episc. ex Hieronymo in lib. de viris illustr. in Luc. Quocirca etiam II Thess. II, Paulus ait: *Ne terreamini neque per sermonem, neque per epistolam, tanquam per nos missam* (1). Quia nimirum et sermones viva voce, et epistolas scriptas nomine verorum Apostolorum promulgabant falsi Apostoli. Præterea Papias errorem illum suum de mille annis, non tam ex Traditione non scripta, quam ex Scriptura male intellecta Evangeliorum, et Apocalypsis desumpsit, ut Hieron. docet in cap. XLIX Isa. et in cap. XIX Matth. Irenæus quoque ex Traditione et ex Scriptura conatur probare, Dominum ad annum fere quinquagesimum pervenisse. Id enim probat ex illo Joan. VIII: *Quinquaginta annos nondum habes, et Abraham vidisti?* (2) Denique Tertullianus et Clemens Alexandrinus ex sola

(1) II. Thessal. II, 2. — (2) Joan. VIII, 57.

Scriptura male intellecta nituntur probare errorem suum. Frustra igitur et temere ista contra Traditiones Kemnitius attulit.

Dico secundo: istud incommodum, quod est commune Traditionibus et Scripturis, non multum obesse, neque veris Traditionibus, neque veris Scripturis. Est enim in Ecclesia auctoritas, et certa etiam via ac ratio discernendi veras Traditiones et Scripturas a falsis: neque unquam publico judicio Ecclesiæ receptus fuit liber aliquis apocryphus pro canonico, nec falsa Traditio pro vera.

Argumentum quartum. Proprium est hæreticorum abscondere sua dogmata ac dicere, Christum et Apostolos quædam palam omnibus prædicasse, quædam occulte quibusdam tantum tradidisse. Siquidem Irenæus lib. I, cap. 23. scribit de Basilidianis quod asserant, non oportere eorum mysteria effari, sed in abscondito continere per silentium. Et cap. 24. de Carpocratianis: « Jesum, inquit, dicentes in mysterio discipulis suis et Apostolis seorsum locutum, et illos expositulasse, ut dignis et assentientibus seorsum hæc traderent. » Tertullianus quoque lib. de præscript. : « Solent, inquit, dicere, non omnes Apostolos scivisse; vel omnia quidem scivisse, sed non omnia omnibus tradidisse. »

Respondeo: hæreticos esse simios Catholicorum, ut Cyprianus docet in epist. ad Iubajan. et propterea velle etiam ipsos habere mysteria. Interest tamen inter mysteria illorum et nostra, quod eorum mysteria ideo secretum petunt, quia turpissima sunt, ut patet de illis ipsis gnosticis, qui ex semine viri, et menstris mulierum conficiebant Eucharistiam, ut Epiphanius refert; quod etiam refert Augustinus de Manichæis, lib. De hæresib. cap. 46. et similia constat esse mysteria Anabaptistarum. Et idem, quod ipsi volunt, ea secreta esse hominibus doctis, et solum imperitis manifesta. De hoc enim arguunt Irenæus et Tertullianus veteres hæreticos, quod dicerent, Christum non tradidisse ea mysteria Apostolis, nec Apostolos suis successoribus Episcopis, sed nescio quibus aliis.

At mysteria nostra non traduntur solum quibusdam, quia timeant lucem, sed vel quia non est opus ut illa sciantur ab omnibus, vel quia non sunt omnes capaces. Alioqui talia sunt ut possint publice predicari: nihil

enim nisi purum et castum agitur ab Ecclesia. Et hoc puto voluisse Dominum, cum ait Matth. X: *Quod in aure auditis, prædicate super tecta* (1), nimirum si opus fuerit. Et Joan. XVIII: *Ego palam locutus sum Mundo, et in synagoga, quo omnes Judæi con-*

veniunt, et in occulto locutus sum nihil (2), id est, nihil dixi, quod non possit ubique dici, quod attinet ad veritatem et puritatem ditorum: cum quo tamen non pugnat, ut aliqua seorsim discipulis exposuerit.

(1) Matth. X, 27. — (2) Joan. XVIII, 20.

FINIS PRIMÆ CONTROVERSIE GENERALIS

LAUS DEO, VIRGINIQUE MATRI MARIE

